

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

УДК [37: 33: 93/94]: 655

ЕКОНОМІЧНА ДУМКА ПЕРШОГО УКРАЇНСЬКОГО КООПЕРАТИВУ «НАРОДНА ТОРГІВЛЯ» ТА ЙОГО ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ ТА КООПЕРАТИВНОЇ ОСВІТИ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ - ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

М.М. Голубка*.

Львівський кооперативний коледж економіки і права

*Golubka_mikki@ukr.net

© Голубка М.М., 2016.

Стаття отримана редакцією 10.06.2016 р.

Вступ. Важливою практичною спрямованістю та особливою актуальністю цього дослідження є пошук пріоритетів у розвитку освітніх досягнень першого українського кооперативу «Народна торгівля», котрі в результаті суттєво вплинули на розвиток освіченості населення, а також залишили значну спадщину щодо розвитку економічної, а також кооперативної освіти на західноукраїнських землях у період з кінця ХІХ – на початку ХХ століття.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Проблеми становлення та розвитку кооперативної й економічної освіти знайшли відображення у працях вітчизняних науковців, зокрема таких, як І.Л. Гороховський, Н. Біла, Г. Білавич, З. Бродик, О. Вербова, А. Випасняк, В. Вісин, С. Гелей, Н. Лубкович, В. Моцюк, І. Потапюк, Л. Потапюк, Б. Ступарик, О. Хімяк, В.П. Рекрут, К.П. Чокан, Л. Лаврик-Слісенко, З.В. Гіптерс, Е.Л. Лортикяна, Я.Є. Сошинської, Т.М. Завора, І. Новікова, С. Злупко, І. Зуляк, К. Кондратюк та інші. Однак на разі залишаються відкритими питання, як зробити економічну й кооперативну освіту більш сучасною, популярною серед молоді, як задовольняти потреби суспільства у кваліфікованих фахівцях та мінімізувати негативні процеси, що стоять на заваді вдосконалення економічної освіти на території Західної України

Постановка завдання. Основне завдання полягає в дослідженні внеску та досягнення першого українського кооперативу «Народна торгівля» і тих подій, котрі, на нашу думку, найбільшим чином вплинули на подальший успішний розвиток економічної та кооперативної освіти на західноукраїнських землях у період з кінця ХІХ-початку ХХ століття. Підсумовуючи проведені дослідження, варто відзначити, що перший український кооператив «Народна торгівля» залишила за собою величезну наукову спадщину й вагомий слід для розвитку економічної та кооперативної освіти, забезпечуючи економічну базу знань при викладанні у фахових школах. Варто вважати ґрунтовний розгляд освітніх надбань в результаті діяльності першого українського кооперативу «Народна торгівля» та його внесок у розвиток економічної та кооперативної освіти на західноукраїнських землях (друга половина ХІХ – на

початку ХХ ст.).

Основний матеріал та результати. Формування економічної думки західних земель України кінця ХІХ – початку ХХ ст. відбувалося під впливом соціально-економічних і політичних напрямів розвитку пануючих Австро-Угорської та Польської імперій. Одразу після скасування кріпосного права на території Західної України виникає такий прояв самооборони економічно та соціально слабких верств населення, як кооперація. Фактично ця форма організації економічної діяльності населення мала на меті створити внутрішній ринок для розвитку національного товаровиробництва.

Швидкі темпи розорення дрібних товаровиробників спонукали уряд Австро-Угорщини у 1873 р. прийняти Закон «Про заробітково-господарські стоваришення». Починаючи з 80-х рр. ХІХ ст. питання про координацію та об'єднання національних сил з метою налагодження громадсько-економічної праці активно порушувалися на всенародних віче Львова та національно-політичних віче всього краю.

Ідея звільнення господарств українського селянства від банківських і лихварських боргів шляхом створення кооперативних кредитних об'єднань була підтримана у виступі інженера-архітектора В. Нагірного на ІІ Народному вічі русинів (17 червня 1883 р.), автором тексту якого був І. Франко.

Першим таким організаційно-координуючим об'єднанням економічного життя населення заходу України став український кооператив «Народна торгівля», створений у 1883 р. саме за ініціативи В. Нагірного й А. Ничая на кошти небайдужих заможних українських селян і міщан.

Згідно з програмою звітної доповіді перших загальних зборів кооперативу 1885 р. «Народна торгівля» повинна була «зростатися в дерево величаве, що обійме цілу Галицьку Русь, в тіні якого відпочине бідний народ свобіднішою груддю» [3, с. 47]. Тобто першочерговою метою діяльності організації було гуртове постачання «з перших рук» товарів для споживчих крамниць, зорганізованих українською громадою, приватними особами, церквою, товариством «Просвіта» та Товариством імені Михайла Качковського [8, с. 149].

У процесі своєї діяльності «Народна торгівля» вела співпрацю з 831-ю роздрібною крамницею Галичини. У 1914 р. у структурі кооперативу знаходились 19 власних гуртових складів та крамниць, 93 кооперативи з членством 1244 осіб. Незважаючи на значну кількість соціально-економічних та політичних перешкод, у 1907 р. кооператив перетворюється з об'єднання, яке фактично функціонувало з метою підтримки приватної торгівлі, на Крайовий торговельний союз, покликаний реорганізувати громадські крамниці у кооперативи типу «gochdale».

Слід зауважити, що у 1913 р. кооператив «Народна торгівля» ввійшов до складу Міжнародного кооперативного альянсу, членами якого були такі відомі діячі, як І. Франко, О. Барвінський, Ф. Колесса, К. Левицький, М. Павлик, К. Устиянович та інші. Уже у 1926 р. «Народна торгівля» стала «фаховою централею споживчої кооперації», яка спеціалізувалася на експорті товарів українського приватного й кооперативного виробництва, імпорті товарів із-за кордону.

Очевидно, що формування економічної думки кооперативу «Народна торгівля», достатньо швидкий розвиток, нарощення обсягів та диверсифікація видів його діяльності відбувалися завдяки наполегливій та важкій праці видатних діячів кооперативного руху того часу: В. Нагірного, А. Ничая, М. Заячківського, М. Лазорка, Ф. Сельського, І. Петрушевича, О. Бариляка, Ю. Павликовського.

Про свої наміри створити кооперативну гуртову організацію із широкою мережею торговельних крамниць народовець В. Нагірний натякав ще у 1881 р., коли опублікував свою статтю «О потребі розвою ремесла в Галичині» у часописі «Діло» за сприяння головного редактора газети В. Барвінського [5]. Навчаючись 11 років у Цюріху (Швейцарія) на будівельному факультеті, В. Нагірний паралельно переймав досвід побудови західноєвропейської кооперації й закликав український народ припинити очікування милостині від керівництва Австрійської імперії. Свої ключові погляди на принципи побудови кооперації він виклав у праці «Як собі люди у нужді помагають» (1882 р.), де зупинився на описі швейцарського досвіду кооперації та відомих йому методів організації праці за зразком першого у світі кооперативного товариства типу «gochdale» – «Товариства справедливих піонерів». Статут товариства В. Нагірний написав за зразком статутів швейцарських

споживчих кооперативів, долучивши до цього процесу «кандидата адвокатури» Л. Павенецького з метою пристосування цього документа до австрійського законодавства [6, с. 61].

До основних його праць, які містили детальну інструкцію організації торговельної діяльності крамниці, належать «Порадник для крамниць» (1887 р.) та «Поради для торговельних підприємств» (1897 р.).

Крім В. Нагірного, видатною постаттю кооперативу «Народна торгівля» був русофіл А. Ничай, якого було долучено до роботи в організації адвокатом-народовцем К. Левицьким через брак власних практиків фахівців «крамничої справи» [2, с. 19]. У серпні 1883 р. А. Ничай у своєму двотижневнику «Господарь и Промышленникъ» друкує статтю про «Народну торгівлю», пропонуючи в ній статут, передісторію організації та заклики до земляків вступати до товариства й вносити до нього власні заощадження. Діяльність щодо реформування принципів торгівлі на території західних земель України А. Ничай починає ще у 1870-х рр., тобто задовго до появи товариства «Народна торгівля». Насамперед мова йде про нарис автора «Розвій Руської крамниці в Станіславові», опублікований у видавництві «Господарь и Промышленникъ» (1879 р.) [3, с. 57]. У цій праці він обґрунтовував першочерговість задоволення інтересів засновників громадської крамниці та попиту населення на споживчі товари, надання переваги торгівлі вітчизняним товаром із застосуванням практики контролю якості без спекуляції цінами. Крім того, у II випуску свого тижневика за 1881 р. автор обґрунтовує необхідність включення Львівської гуртовні до господарського товариства імені М. Качковського (з якого походив кооператив «Народна торгівля»), що забезпечить можливість економічно ефективного вкладення власних коштів кожного зацікавленого інвестора у діяльність цієї організації.

Фактично через рік після цієї публікації В. Нагірний оприлюднює свій проект «Як люди собі в нужді дають раду» у часописі «Діло», яка у деяких аспектах повторює ідеї А. Ничая. Проте у ній більше зосереджується на самостійності крамничного кооперативного руху та потребі організації цілої системи українських крамниць з центральним керівним відділенням.

Не можна оминати той факт, що в процесі налагодження діяльності кооперативу «Народна торгівля» активісти – прихильники цієї ідеї стикаються зі значними перешкодами, зокрема:

1) консервативними настроями громадськості щодо нових ідей активізації кооперативного та крамничного руху, що помітно створювало перешкоди формуванню статутного капіталу товариства, який при заснуванні склав лише 648,59 зр. [6, с. 63]. Інша частина залученого капіталу була запозиченням, повернення якого створювало додаткові фінансові негаразди;

2) постійною боротьбою членів – засновників товариства, які належали до різних політичних таборів. Так, з 11 засновників кооперативу «Народна торгівля» до народовців належали лише К. Устиянович та В. Нагірний, інші були русофілами. Варто зауважити, що співзасновник товариства М. Димет радив іншим зацікавленим особам не довіряти кошти кооперативу через невіру у його можливий економічний успіх. Інші два співзасновники кооперативу І. Костецький та М. Король намагалися усунути В. Нагірного від головування «Народною торгівлею», побоюючись у майбутньому втратити контроль та вигоду від діяльності товариства;

3) відсутністю «доброго і фахово вишколеного персоналу» [6, с. 64]. Керівні посади гуртівень отримували переважно службовці Крилошанського банку, які фактично не мали знань і досвіду ведення бізнесу. Через брак економічних знань та досвіду повітові гуртівні створювали зайву конкуренцію «Народній торгівлі» й у результаті самі ж страждали від неї;

4) діяльність кооперативу орієнтувалась на задоволення потреб більш заможного міського населення при формуванні номенклатури та асортименту (придбання дорогих імпортованих товарів: тканин, коньяків, вин, кави, чаю, цитрусових), що було обґрунтовано обмеженою платоспроможністю сільського населення і помітно зменшило інтерес сільських крамниць до користування послугами «Народної торгівлі»;

5) слабкою системою стимулювання та заохочення до членства в організації. Тоді «Народна торгівля» могла запропонувати іншим крамницям знижку лише 2%. Значні труднощі виникали з кредитуванням клієнтів, як грошовим, так і товарним. Сільське населення переважно отримувало дохід не регулярно і, за відсутності можливості вчасної

оплати, користувалося послугами крамарів-євреїв і поляків, які пропонували брати товар у борг з додатковою націнкою. У зв'язку з тим, що «Народна торгівля» надавала товарний кредит тільки роками перевіреним клієнтам, громадські крамниці з низькою прибутковістю не мали змоги придбавати товари у гуртових товариствах.

Саме існуючі проблеми зародження торговельної кооперації спонукали товариство «Народна торгівля» до рішучих дій у пошуку єдиної стратегії всебічного розвитку та визначення першочергових заходів для досягнення глобальної мети – задоволення потреб українського народу власними силами. З огляду на це основними завданнями кооперативу «Народна торгівля» були такі:

- активна ідейна пропаганда західноєвропейської кооперації шляхом підтримки українського виробництва, боротьба з «чужонаціональними» посередництвом і лихвою [4];
- організація діяльності філейних гуртових комор для забезпечення товарами широкого вжитку українських міських, маломістечкових та сільських крамниць, як громадських, так і приватних (з наданням переваги торгівлі за принципом «з перших рук», без посередництва, що сприяло зростанню прибутковості крамниць);
- центральне керівництво, організація та контроль діяльності торгових кооперативів;
- підготовка кваліфікованих кадрів для власних потреб шляхом поширення фінансово-економічних знань, улаштування лекцій і курсів, на яких викладали місцеві й мандрівні вчителі, інструктори кооперації;
- фінансування наукових досліджень у галузі споживчої кооперації, утримання торговельно-кооперативних шкіл, бібліотек, читалень та музеїв;
- стипендіальне забезпечення й інша матеріальна підтримка навчання студентів та працюючих осіб (у т. ч. за кордоном);
- видавнича діяльність у вигляді друкування і поширення періодичних видань та літератури економічного змісту (зокрема, торговельної, бухгалтерської, товарознавчої).

Освітня діяльність товариства «Народна торгівля» полягала у підготовці кадрів торговельного фаху різного рівня кваліфікації: керівників, касирів, помічників, учнів-практикантів. Перший курс підготовки діловодів громадських, кооперативних, церковних магазинів на принципах типу «rochdale» проводився у м. Тернопіль (1905 р.) і передбачав вивчення таких дисциплін, як: торговельна бухгалтерія, торговельне законодавство, географія та історія торгівлі, кореспонденція торгівлі, товарознавство. Другий курс навчання відбувався у м. Коломия, був забезпечений сучасною технікою, відповідною літературою – «Зразками вивчення товарознавства та лекціями системи Rochdale» у вигляді діапозитивів.

Не маючи змоги забезпечувати очне навчання, «Народна торгівля» у 1924 р. організує «Заочний освітній письмовий курс» під головуванням О. Баріяка для молодшого персоналу сфери торгівлі [1, с. 18]. У цілому на цьому курсі навчання пройшли 115 курсантів з різним рівнем шкільної підготовки та однорічної підготовчої практики. Навчання відбувалося за наведеними вище предметами з додатковим вивченням внутрішніх документів і статуту кооперативу. У 1930 р. проведення курсів призупинилося у зв'язку із запровадженням трирічних шкіл для працівників торгівлі без загальної освіти (розпорядження Міністерства праці й суспільної опіки, м. Варшава).

Але оскільки організатори діяльності «Народної торгівлі» були впевнені, що «майбутнє установи залежить від інтелігентних і амбітних працівників, які перейнялися думкою про добро установи», теоретична та професійна підготовка адміністративного персоналу товариства не припинялася [3, с. 83].

Так, у 1934 р. було запроваджено курс лекцій для адміністративного персоналу складів організації. Методика навчання полягала у здійсненні самостійного п'ятихвилинного виступу працівника на кожні з десяти питань, отриманих за день до іспиту. Такий новітній психологічний підхід до відбору й підготовки кадрів передбачав: перевірку володіння кандидатами необхідним обсягом фінансово-економічних знань; їх здатності до відбору потрібної інформації; ведення переговорів з клієнтами та підлеглими; підготовку до публічних виступів тощо.

Таким чином, економічна модель організації кооперативної торгівлі, запропонована й упроваджена засновниками товариства «Народна торгівля» була досить вдалою. Це пояснювалося тим, що тодішні громадські крамниці фактично не мали міцної юридичної та економічної основи, документально закріпленого власника, який би брав на себе не лише

вигоду, а й відповідальність за подальший розвиток організації. Виходячи з цього, капітал крамниці належав територіальним громадам, не задекларованим об'єднанням прихожан, громадським організаціям, у яких жодний учасник не міг пропорційно розпоряджатися частиною майна.

Низький рівень економічних знань про можливі переваги кооперації не давав тоді можливості населенню Галичини оцінити перспективи поліпшення торговельної справи. Як правило, фінансова незалежність крамаря від результатів роботи крамниці обмежувала зацікавленість потенційних інвесторів, виключала можливість здійснення нарахувань на внесений капітал (нарошення інвестицій), формування виплат на закупівлі та фонду відновлення основних засобів. Відсутність контролю та поточного адміністрування з боку власників породжувала випадки зловживання персоналом, неякісне обслуговування і як результат – низьку оборотність діяльності крамниці.

Висновки. Отже, активна освітня діяльність членів товариства «Народна торгівля», яке спочатку повинно було стати «оборонним прикриттям» від «чужинської лихви» під час торгівлі споживчими товарами на заході України, сприяло перетворенню організації у провідне національне товариство споживачів типу «gochdale» й центр підготовки кадрів економічного, зокрема кооперативного та торговельного спрямування.

Переймаючи й упроваджуючи досвід роботи, фінансової та економічної підготовки кадрів для власних потреб, «Народна торгівля» будувала тісні взаємозв'язки з гуртівними німецької й англійської споживчої кооперації, з американськими, голландськими, італійськими організаціями, безпосередньо постачаючи товар із-за кордону. Перетворення кооперативу на центральну гуртівню та організаційний центр для крамниць Західної України сприяло появі практичних можливостей поширення економічних знань про засади кооперативного руху серед населення Галичини, дозволяло готувати фінансово грамотних фахівців торговельної справи, які готові були задовольняти інтереси інвесторів і клієнтів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бариляк О. «Народна торгівля» як учителька працівників торгівлі / О. Бариляк. – Львів: Накладом «Народної торгівлі», 1937. – 47 с.
2. Бариляк О. Ничай і Нагірний – громадяни-кооператори / О. Бариляк // Господарсько-кооперативний часопис. – 1943. – Ч. 18-23.
3. Гіптерс З.В. Економічна освіта на західноукраїнських землях та її сподвижники (XIX – перша половина XX століть): монографія / З. В. Гіптерс. – К.: УБС НБУ, 2011. – 347 с.
4. Дудкевич Е. Відозва до Русинів. Від управи «Народної торгівлі» [Електронний ресурс] / Е. Дудкевич, К. Левицький // Діло. Електронне наукове фахове видання. – 1890. – Режим доступу: <http://zbruc.eu/node/44167>.
5. Нагірний В. О потребі розвою ремесла в Галичині / В. О. Нагірний // Діло. – Львів, 1881. – ч.37.
6. Пастушенко Р. Я. «Крамничний рух» та зародження споживчої кооперації українців у Галичині (II полов. XIX – поч. XX ст.)» // Р. Я. Пастушенко / Вісник Львівської комерційної академії. – Львів: Видавництво ЛКА, 2009. – № 8. – С. 49 – 75.
7. Шайнер Г.І. Розвиток комерційної освіти на західноукраїнських землях (друга половина XIX – перша третина XX століття): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Г.І. Шайнер; [ТНПУ ім. В. Гнатюка]. – Тернопіль, 2012. – 20 с.
8. Шафранська І.Б. Економічна думка Західної України останньої третини XIX-першої третини XX століття: дис. ... канд. екон. наук / І. Б. Шафранська. – Тернопіль, 2015. – 226 с.
9. Шевченко Ф.П. Нариси з історії Північної Буковини: монографія / Ф. П. Шевченко, В. М. Ботушанський, І. І. Компанієць та ін. – К.: Наукова думка, 1980. – 340 с.
10. Mizgalska M. Uwarunkowania ekonomiczne, społeczne i narodowościowe na terenie Ukrainy Zachodniej w II połowie XIX wieku / M. Mizgalska // Историчний архів. – 2014. – Вип. 13. – С. 78 – 85.

REFERENCES:

1. Baryljak O. «Narodna tovgovlja» jak uchitel'ka pracivnykiv tovgivli / O. Baryljak. – L'viv: Nakladom «Narodnoi' tovgivli», 1937. – 47 s.
2. Baryljak O. Nychaj i Nagirnyj – gromadjany-kooperatory / O. Baryljak // Gospodars'ko-

kooperatyvnyj chasopys. – 1943. – Ch. 18-23.

3. Gipters Z.V. Ekonomichna osvita na zahidnoukrai'ns'kyh zemljah ta i'i' spodvyzhnyky (HIH – persha polovyna HH stolit'): monografija / Z. V. Gipters. – K.: UBS NBU, 2011. – 347 s.

4. Dudkevych E. Vidozva do Rusyniv. Vid upravly «Narodnoi' trgovli» [Elektronnyj resurs] / E. Dudkevych, K. Levyckij // Dilo. Elektronne naukovye fahove vydannja. – 1890. – Rezhym dostupu: <http://zbruc.eu/node/44167>.

5. Nagirnyj V. O potrebi rozvoju remesla v Galychyni / V. O. Nagirnyj // Dilo. – L'viv, 1881. – ch.37.

6. Pastushenko R. Ja. «Kramnychnyj ruh» ta zarodzhennja spozhyvchoi' kooperacii' ukrai'nciv u Galychyni (II polov. HIH – poch. HH st.)» // R. Ja. Pastushenko / Visnyk L'vivs'koi' komercijnoi' akademii'. – L'viv: Vydavnytvo LKA, 2009. – № 8. – S. 49 – 75.

7. Shajner G.I. Rozvytok komercijnoi' osvity na zahidnoukrai'ns'kyh zemljah (druga polovyna HIH – persha tretyna HH stolittja): avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.01 / G.I. Shajner; [TNPU im. V. Gnatjuka]. – Ternopil', 2012. – 20 s.

8. Shafrans'ka I.B. Ekonomichna dumka Zahidnoi' Ukrai'ny ostann'oi' tretyny HIH-pershoi' tretyny HH stolittja: dys. ... kand. ekon. nauk / I. B. Shafrans'ka. – Ternopil', 2015. – 226 s.

9. Shevchenko F.P. Narysy z istorii' Pivnichnoi' Bukovyny: monografija / F. P. Shevchenko, V. M. Botushans'kyj, I. I. Kompanijec' ta in. – K.: Naukova dumka, 1980. – 340 s.

10. Mizgalska M. Uwarunkowania ekonomiczne, społeczne i narodowościowe na terenie Ukrainy Zachodniej w II połowie XIX wieku / M. Mizgalska // Istorychnyj arhiv. – 2014. – Vyp. 13. – S. 78 – 85.

UDC [37: 33: 93/94]: 655

Holubka M.M., Teacher of the highest category. Lviv College of Economics and Law. **An opinion of the first Ukrainian economic cooperative «National Trade» and its impact on the development of the economic and cooperative education in Western Ukraine in the second half of XIX – early XX century.** The article analyzes the formation of an economic opinion of the founders of the first Ukrainian cooperative «National Trade». The basic economic and educational activities of the cooperative «National Trade» and its impact on the financial, economic and cooperative education of western Ukraine. The main problem of the cooperative and the key benefits of the cooperative type of organization of the trade processes in the territories of western Ukraine during the late XIX – early XX century were discussed.

An important practical orientation and the special relevance of this study we believe is the search of the priorities in the development of educational achievements of the first Ukrainian cooperative «National Trade», which ultimately significantly influenced the development of education of the population, and in terms of modernity left a great legacy in the direction of economic and cooperative education in Western Ukraine during the late nineteenth and early twentieth century.

Problems of formation and development of cooperative and economic education are reflected in the works of scientists, in particular, such as I.L. Gorokhovskyy, N. Bila, G. Bilavych, Z. Brodyk, Z. Werbowyi, A. Vypasnyak, V. Visyn, S. Helei, N. Lubkovych, V. Motsyuk, I. Potapyuk, L. Potapyuk, B. Stuparyk, O. Himyak, V.P. Recrut, K.P. Chokan, L. Lavrik-Slisenko, Z.V. Hipters, E.L. Lortkyan, E.L. Soshynska, T.M. Zavora, I. Novikova, S. Zlupko, I. Zulyak, K. Kondratyuk and others. However, the case remains open - how to make economic and cooperative education more modern, popular among young people, how to satisfy the needs of society for qualified experts and minimize negative processes that hinder the improvement of economic education in Western Ukraine.

Our main task is to explore the contribution and achievements of the first Ukrainian cooperative «National Trade» and the events which, in our opinion, mostly influenced the further successful development of economic and cooperative education in Western Ukraine during the late nineteenth and early twentieth century.

Summarizing the research, it is worth noting that the first Ukrainian cooperative «National Trade» has left a huge scientific heritage and made a significant mark for economic development and cooperative education, by providing an economic knowledge base in teaching in expert schools. We thoroughly reviewed the educational achievements of the first Ukrainian cooperative «National Trade» and its contribution to economic development and cooperative education in Western Ukraine

(second half of XIX – early XX centuries).

Keywords: «National Trade», the cooperative movement, store, wholesale warehouse, fellowship of the «Rochdale» type, Regional trade union, Western European cooperation.

УДК [37: 33: 93/94]: 655

Голубка Михайл Михайлович, преподаватель высшей категории. Львовский кооперативный колледж экономики и права. **Економічне мненню першого українського кооператива «Народная торговля» и его влияние на развитие экономического и кооперативного образования Западной Украины во второй половине XIX – начале XX века.** Проанализировано становление экономической мысли основателей первого украинского кооператива «Народная торговля». Приведены основные экономико-образовательные направления деятельности кооператива «Народная торговля» и его влияние на развитие финансово-экономического и кооперативного образования Западной Украины. Определены основные проблемы деятельности кооператива и ключевые преимущества кооперативного типа организации торгового процесса на территории земель Западной Украины конца XIX – начале XX ст.

Ключевые слова: «Народная торговля», кооперативное движение, магазин, гуртовой состав, общество типа «rochdale», Краевой торговый союз, западноевропейская кооперация.

УДК [37: 33: 93/94]: 655

Голубка Михайло Михайлович, викладач вищої категорії. Львівський кооперативний коледж економіки і права. **Економічна думка першого українського кооперативу «Народна торгівля» та його вплив на розвиток економічної та кооперативної освіти Західної України в другій половині XIX – початку XX століття.** Проаналізовано становлення економічної думки засновників першого українського кооперативу «Народна торгівля». Наведено основні економічно-освітні напрями діяльності кооперативу «Народна торгівля» та його вплив на розвиток фінансово-економічної та кооперативної освіти Західної України. Визначено основні проблеми діяльності кооперативу та ключові переваги кооперативного типу організації торговельного процесу на території земель Західної України кінця XIX – початку XX ст.

Ключові слова: «Народна торгівля», кооперативний рух, крамниця, гуртовий склад, товариство типу «rochdale», Крайовий торговельний союз, західноєвропейська кооперация.